

¹¹ Сліпченко С.О. Особисті немайнові правовідносини щодо оборотоздатних об'єктів : моногр. / С.О. Сліпченко. – Х. : Діса плюс, 2013. – 552 с.

¹² Рішення ЄСПЛ від 26 лютого 2015 року СПРАВА «ПРИЛУЦЬКИЙ ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF PRILUTSKIY v. UKRAINE) (Заява № 40429/08) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.old.minjust.gov.ua/file/47284.docx

¹³ Сліпченко С.О. Вказана праця. – С. 41.

¹⁴ Ярошенко К.Б. Жизнь и здоровье под охраной закона / К.Б. Ярошенко. – М. : Юрид. лит., 1990. – С. 11.

¹⁵ Коробцова Н.В. Нематеріальні блага як об'єкт цивільного права / Н.В. Коробцова // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 5. – Том 1. – С. 120. – (Серія «Юридичні науки»).

Резюме

Бондар І.В. Об'єкти особистих немайнових правовідносин.

У статті проаналізовано поняття, зміст та основні ознаки особистих немайнових благ, що становлять об'єкт особистого немайнового права. Досліджено поняття «немайнове право» та його правову регламентацію. Проведено порівняння термінів «немайнова шкода» та «моральна шкода».

Ключові слова: особисті немайнові права, об'єкт особистого немайнового права, особисте немайнове благо, немайнова шкода, моральна шкода.

Резюме

Бондарь И.В. Объекты личных неимущественных правоотношений.

В статье проанализированы понятие, содержание и основные признаки личных неимущественных благ, составляющих объект личного неимущественного права. Исследовано понятие «неимущественное право» и его правовая регламентация. Проведено сравнение терминов «неимущественный вред» и «моральный ущерб».

Ключевые слова: личные неимущественные права, объект личного неимущественного права, личное неимущественное благо, неимущественный вред, моральный вред.

Summary

Bondar I. Objects of individual non-property legal relations.

The article analyzes the concepts, content and basic features of personal non-property benefits that make up the object of personal non-property rights. The concept of «non-property right» and its legal regulation are investigated. Comparison of the terms «non-personal injury» and «moral harm» is carried out.

Key words: personal non-property rights, object of personal non-property rights, personal non-property benefit, non-pecuniary damage, moral loss.

УДК 341.1/8

Н.В. БОНДАРЧУК, С.М. МАМЧУР

Наталія Валеріївна Бондарчук, кандидат юридичних наук, доцент, доцент Житомирського національного агроекологічного університету

Світлана Миколаївна Мамчур, студентка Житомирського національного агроекологічного університету

МЕДІАЦІЯ ТА ФАСИЛІТАЦІЯ ЯК ПОЗАСУДОВІ ЗАСОБИ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ: ПОНЯТТЯ ТА ЇХ ВІДМІННІСТЬ

Сьогодні питання, пов'язані із забезпеченням захисту прав людини і громадянина, є надзвичайно актуальними в Україні. Це обумовлено тим, що сучасний стан судового захисту у нашій державі має певні недоліки, зокрема: мінливість національної судової практики, а також недосконалість правового захисту в цілому.

Окрім цього, важливість даного дослідження обґрунтовується й іншим аспектом. Так, виходячи із статистичних даних, показник звернень громадян до суду є дуже високим. Через це завантаженість суддів досить значна, адже на одного суддю припадає вдвічі більша кількість справ порівняно з минулим роком. Тому постала нагальна потреба вирішити питання щодо здійснення «розвантаження» суддів. Саме тут і приходиться на допомогу медіація та фасилітація.

Відповідно до ст. 15 Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ) кожна особа має право на захист свого цивільного права у разі його порушення, невизнання або оспорювання. Кожна особа має право на захист свого інтересу, який не суперечить загальним засадам цивільного законодавства. У ч. 1 ст. 20 ЦКУ зазначається, що право на захист особа здійснює на свій розсуд¹. Тобто, спираючись на зазначені вище норми, особа може захищати свої права та інтереси будь-якими засобами, у тому числі й альтернативними (позасудовими), зокрема, шляхом здійснення посередництва. Посередництво – це процес, у якому «третя сторона» (посередник) допомагає сторонам спірної (конфліктної) ситуації провести переговори, спрямовані на досягнення взаємоприйнятного рішення². Одним із видів посередництва є медіація.

Медіація – це метод позасудового вирішення спорів із залученням посередника (медіатора), який допомагає сторонам цивільно-правового спору проаналізувати конфліктну ситуацію таким чином, щоб вони змогли самостійно обрати той варіант рішення, який відповідатиме їхнім інтересам і задовольнить їхні потреби³. Даний метод позасудового вирішення спорів можна вважати певною процедурою, яка за своєю суттю є добровільною та неформальною. Разом із тим вона дає досить непогані й плідні результати у процесі вирішення конфліктів. Слід зазначити, що «ідеальної» моделі медіації не існує, а тим паче якихось особливих схем чи правил. Однак виділяють основні принципи, які є характерними для цієї процедури, зокрема, це: добровільність, конфіденційність, неупередженість, прозорість, а також гнучкість, інформативність та нейтральність.

Слід зазначити, що медіація має певні ознаки, а саме:

- мінімальність ризику, що будуть публічно оголошені подробиці конфлікту, який виник між сторонами спору. На нашу думку, це є досить важливим аспектом, особливо у тих випадках, коли вирішуються сімейні конфлікти чи справи, в яких фігурує інформація, що при розголошенні може негативно вплинути на ділову репутацію сторін даного спору;

- неформальність самої процедури, що, у свою чергу, допомагає суб'єктам особисто контролювати не лише процес медіації, а й кінцевий результат вирішення того чи іншого спору;

- передбачуваність результатів медіації, яка безпосередньо впливає із попередньої ознаки даної процедури. Цей фактор вказує на те, що сторони спору самостійно приймають остаточне рішення, яке допоможе в подальшому вирішити існуючий між ними конфлікт, і при цьому воно жодним чином не може бути нав'язане;

- заміна постійного процесу змагання на співробітництво – вагомий внесок сторін, що дає їм можливість виразити свої інтереси й запропонувати свої позиції, знаходити власні взаємоприйнятні рішення. На відміну від судового розгляду, вирішення спору за допомогою медіації може бути охарактеризовано як «win-win situation», коли у виграші залишаються обидві сторони⁴;

- комфортні й достатньо сприятливі психологічні умови, що виникають у процесі медіації. Ці умови забезпечуються чітким розумінням сторін конфлікту того, що при досягненні ними консенсусу у спорі жодна з них не буде нести відповідальність як таку;

- ефективна економія часу та заощадження матеріальних ресурсів;

- можливість зберегти ділові відносини зі своїми партнерами або ж відновити їх у майбутньому;

- реальна можливість запобігти виникненню подібних конфліктів у майбутньому. Завдяки діяльності медіатора сторони мають можливість не лише побачити всі аспекти проблеми, а й зануритись у причини виникнення конфліктної ситуації. Крім того, під час процедури медіації можуть бути висвітлені й приховані небезпеки, що можуть привести до виникнення конфлікту в майбутньому. Отже, медіацію у спеціальній літературі охарактеризовано як «дієвий інструмент управління ризиками». Це означає, що медіація може не лише бути механізмом досягнення взаємовигідного результату, а й допомагати сторонам усвідомити ризики і втрати (фінансові витрати чи зіпсована репутація), на які вони можуть наражатися через неспроможність врегулювати спір.

Виходячи з перелічених вище ознак, можна виділити головний чинник медіації, який характеризує її перевагу, а саме – спонукання до добровільного виконання рішення, прийнятого при врегулюванні того чи іншого спору. На практиці, на жаль, існують випадки, коли суд виносить рішення, але навіть за умови примусового виконання, воно часто не виконується. Як пояснюють психологи, людина опирається будь-яким примусовим заходам через свою природу. Водночас, коли людина бере активну участь у прийнятті та формулюванні рішення, ступінь опору значно зменшується, тобто вона добровільно виконує погоджене рішення. Зокрема, для наочного прикладу щодо переваг медіації можна привести декілька цифр: у США 95 % справ, що були направлені на медіацію, не дійшли до судового розгляду; в Німеччині 90 % медіацій завершуються мировою угодою⁵. В Україні дані показники є невисокими, адже процедура медіації тільки-но починає розвиватися у нашій державі. Проте робляться вже перші кроки, які спрямовані на те, щоб закріпити даний вид позасудового вирішення спорів на законодавчому рівні, і тим самим сприяти широкому застосуванню цієї процедури на практиці. Вже розроблено проект Закону України «Про медіацію» № 3665, яким пропонується запровадити інститут медіації в Україні та визначити правові основи позасудового вирішення спорів. Так, згідно з даним проектом медіація – альтернативний (позасудовий) метод вирішення спорів, за допомогою якого дві або більше сторони спору нама-

гаються в рамках структурованого процесу, самостійно, на добровільній основі досягти згоди для вирішення їх спору за допомогою медіатора. Медіація може застосовуватися у будь-яких спорах, у тому числі цивільних, господарських, адміністративних, а також в кримінальних провадженнях та справах з приводу адміністративних правопорушень, за винятком випадків, передбачених чинними законами України.

Медіатор – особа, яка відповідає вимогам, встановленим законом та медіаційним застереженням (угодою про медіацію), що має статус медіатора відповідно до цього закону і яку сторони спору обрали для проведення медіації. Згідно з цим проектом: медіатором може бути фізична особа, яка досягла двадцяти п'яти років, має вищу або професійно-технічну освіту та пройшла професійне навчання з медіації, що має включати 90 академічних годин початкового навчання, у тому числі не менше 45 академічних годин навчання практичним навичкам. Натомість, медіатором не може бути особа: визнана судом обмежено дієздатною або недієздатною; яка має не погашену або не зняту у встановленому законом порядку судимість; звільнена з посади судді, прокурора, слідчого, з державної служби або із служби в органах місцевого самоврядування за порушення присяги, вчинення корупційного правопорушення; щодо якої прийняте рішення про припинення статусу медіатора⁶. Крім того, Національна асоціація медіаторів України розробила Кодекс етики медіатора НАМУ, який було затверджено 7 грудня 2017 року. Цей Кодекс було розроблено з урахуванням Європейського кодексу етики медіатора, зарубіжних стандартів і вітчизняної практики діяльності медіаторів⁷.

За новою редакцією Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПКУ) від 15 грудня 2017 року, медіатором при врегулюванні спору може виступати суддя. Згідно зі ст. 201 ЦПКУ врегулювання спору за участю судді проводиться за згодою сторін до початку розгляду справи по суті. Проведення врегулювання спору за участю судді не допускається у разі, якщо у справу вступила третя особа, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору. У ст. 202 ЦПКУ зазначається, що про проведення процедури врегулювання спору за участю судді суд постановляє ухвалу, якою одночасно зупиняє провадження у справі⁸.

Спиралоючись на міжнародну статистику, ми можемо зробити висновок, що медіація отримала досить широке визнання у багатьох країнах світу, у тому числі і європейських державах. Так, у Європейському Союзі під процедурою медіації розуміють добровільне волевиявлення суб'єктів спору, які вирішили залучити третю, незалежну сторону для того, щоб самостійно врегулювати існуючий конфлікт, під час якого посередник (медіатор) зберігає особисту неупередженість та забезпечує конфіденційність інформації. Цікавим є те, що у країнах ЄС медіація, як спосіб вирішення спору (конфлікту), що виник у результаті будь-яких правовідносин (сімейних, трудових, економічних, громадянських і т.д.), застосовується набагато частіше порівняно з іншими позасудовими альтернативними способами врегулювання спорів, наприклад, такими, як переговори, примирення сторін, міні-процес, досудова нарада або спрощений суд присяжних.

При розгляді співвідношення судового процесу та медіації виділяють три види медіації:

- приватна – повністю незалежна від судового розгляду і застосовується без подальшого судового процесу;
- супутня судовому розгляду – ініціюється самим судом, але протікає без подальшої судової участі у вирішенні конфлікту;
- судове посередництво – проводиться під час судового розгляду і включає консультації та допомогу юрисконсультів і адвокатів, проте виключає участь судді, наділеного правовими судовими повноваженнями.

Натомість французький медіатор Жан-Франсуа Сікс виділяє такі чотири види медіації:

- творча медіація – створює нові відносини і робить їх взаємовигідними;
- оновлююча медіація – покращує вже існуючі відносини, які з тих чи інших причин були охолоджені або перервані;
- превентивна медіація – попереджає вже конфлікт, який розпочинається, поки у його потенційних учасників ще є конструктивні відносини;
- лікувальна медіація – вирішує конфлікт⁹.

Необхідно зазначити, що процедура медіації у рамках ЄС застосовується під час вирішення конфліктів, які виникають з різного роду відносини. Зокрема, до таких спорів належать: трудові конфлікти, розлучення, споживчі чи торговельні спори, банкрутство, спори у сфері оподаткування, конфлікти за участі держави (зокрема у галузі публічних правовідносин), конфлікти в інтернет-середовищі тощо. Однак при цьому у врегулюванні спору допускається участь як двох, так і більше сторін. Взагалі медіація відіграє дуже важливу роль у країнах ЄС, адже вона допомагає запобігти виникненню негативних наслідків та інших несприятливих аспектів для усіх сторін конфлікту ще на початковій його стадії, а також уникнути тривалого розгляду спору в суді і, відповідно, великих матеріальних витрат. На сьогодні європейські держави прийняли ряд відповідних міжнародних нормативних актів, що безпосередньо регулюють процедуру медіації.

Отже, спираючись на світовий досвід, можна зробити висновок, що медіація є не лише своєрідною процедурою примирення, яка передбачає обговорення наявної правової проблеми, що сталася, без будь-якого психологічного загострення, а й універсальним засобом при вирішенні конфліктів і може застосовуватися у багатьох сферах, починаючи від сімейних суперечок та закінчуючи конфліктами, які виникають безпосередньо за участі громади, а також в міжнародних конфліктах.

Фасилітація – це організація процесу колективного вирішення проблем у групі, якою керує фасилітатор (ведучий, головуєчий). Це одночасно процес та сукупність навичок, що дають змогу ефективно організувати обговорення складної проблеми без втрат часу та за короткий термін виконати усі заплановані дії з максимальним залученням учасників процесу¹⁰.

Необхідно зауважити, що «головуючий» – це лише формальна роль, а «фасилітатор» – безпосередня характеристика змісту даної діяльності. Головуючий не є фасилітатором, якщо він не організовує ефективного обговорення проблеми та не намагається сприяти її вирішенню групою. Фасилітатор – це фахівець, який не заінтересований у підсумках обговорення, жодним чином не може представляти інтереси однієї з груп-учасників, безпосередньо не бере участі в обговоренні. Однак ця особа несе відповідальність за якісне виконання поставленого перед нею завдання.

Зазначимо, що функцію фасилітатора, а іншими словами людини, яка організовує та здійснює колективне дослідження існуючої проблеми, бере участь у її обговоренні, фіксації й оцінці, допомагає знайти різні способи вирішення конфлікту, що виник між сторонами, забезпечує активну й рівноправну участь абсолютно усіх членів групи у процесі пошуку остаточного рішення, – може виконати і один із учасників групи, але він повинен мати відповідні навички у сфері конструктивного управління роботою колективу або ж групи.

Цікавим є те, що з поняттям фасилітатор часто застосовують термін процесинг. Спеціальна наукова література дає нам таке визначення: процесинг – це професійна діяльність фасилітатора при зміні його клієнта. За іншим же визначенням процесинг – це певна робота фасилітатора, яка безпосередньо пов'язана з проблемою (справою) клієнта і спрямована на її розв'язання (вирішення, врегулювання). Окрім цього, існує таке поняття, як перетворюючий процесинг. Тобто, це система відповідних принципів і особливих технік, метою яких є зміна людського розуму, кругозору, що, у свою чергу, має позитивно вплинути на мислення людини і допоможе їй впоратися із негативними та несприятливими аспектами свого власного життя, і як результат – отримати від нього якомога більше того, чого вона прагне.

Існують певні ситуації, які вимагають невідкладної участі фасилітатора, зокрема за умови, коли: у групі знаходяться незнайомі один одному люди; наявні різні позиції та погляди на проблему, яка виникла; проявляється загальна пасивність групи; є необхідність розв'язання нових та досить нестандартних завдань; між усіма членами групи існує недовіра чи страх маніпулювання.

Взагалі, слід зазначити, що фасилітація значно відрізняється від простого управління. Передусім така відмінність полягає у тому, що даний процес не має директивного характеру. Тобто, якщо при традиційних формах управління суб'єкт шляхом застосування примусу, у тому числі психологічного, змушує учасників групи виконувати його власні, чітко продумані інструкції та різноманітні розпорядження, то у випадку з фасилітацією її суб'єкт вміло поєднує в собі якості як керівника і лідера, так і учасника самого процесу.

Нині фасилітація поділяється на декілька видів, зокрема:

– Психологічна фасилітація – своєрідний процес управління та водночас конструкції чи реконструкції певної керованої системи. Дана фасилітація обумовлена контролем над процесом, який пов'язаний з динамікою системи особистості.

– Педагогічна фасилітація – специфічний вид педагогічної діяльності вчителя, метою якої є допомога дитині навчитися усвідомлювати себе як особистість, підтримання її прагнення до саморозвитку, самореалізації та самовдосконалення, сприяння особистісному зростанню дитини, розкриттю її здібностей, пізнавальних можливостей тощо.

– Соціальна фасилітація – це поліпшення якості виконання не лише простих, а й добре засвоєних операцій в присутності інших людей.

– Спортивна фасилітація – це пошук, підтримка, а також ефективно посилення процесів організації як усієї команди в цілому, так і окремих її спортсменів.

– Екофасилітація – це процес, за допомогою якого здійснюється управління динамічною системою особистості з метою підтримання її у стабільному стані постійного саморозвитку.

Отже, фасилітація – це процес, за допомогою якого здійснюється вирішення тієї чи іншої проблеми шляхом колективного обговорення у певній групі людей.

Здійснивши аналіз зарубіжного досвіду, ми дійшли висновку, що фасилітація як альтернативний (позасудовий) засіб вирішення спорів, які виникають між суб'єктами, порівняно з медіацією, застосовується рідше. Зокрема, практика запрошення фасилітатора для вирішення певного роду конфліктів чи проведення зборів здебільшого поширена в США. Що ж стосується України, то процедура фасилітації, яка є особливим видом професійної діяльності певного кола спеціалістів, саме у цій сфері, поки що не

набула широкого свого поширення. Однак, все ж таки в нашій державі закладений своєрідний фундамент для застосування фасилітації. Зокрема, на практиці здійснюються перші і досить вдалі кроки молодими професійними фасилітаторами при врегулюванні важливих проблемних ситуацій. Так, наші фасилітатори самостійно ініціювали або брали участь у різних діалогових ініціативах, пов'язаних із збройним конфліктом на Сході України; успішними були діалоги, які проводили професійні фасилітатори в Харкові між мешканцями та поліцією, а також діалоги щодо декомунізації, діалог між місцевою громадою та українськими прикордонниками на Донеччині, діалоги в місцевих громадах Дніпропетровщини щодо об'єднання сільських громад, реінтеграції учасників бойових дій і безпеки громад¹¹.

На нашу думку, в Україні практика, пов'язана з реалізацією фасилітації, може віднайти своє повноцінне місце, адже у державі існують певні галузі, де застосування цієї процедури буде досить перспективним, зокрема під час проведення зборів акціонерів чи інших важливих діалогів. Також ми вважаємо, що основні принципи та процедуру фасилітації, як і медіації, слід закріпити на законодавчому рівні.

Необхідно звернути увагу на те, що поняття медіації та фасилітації є досить близькими за своїм змістом, а тому дуже часто виникають складнощі під час здійснення порівняння цих двох процесів. Дослідивши медіацію та фасилітацію з різних аспектів, ми дійшли висновку, що ці процедури мають певні відмінності, зокрема:

- метою медіації є досягнення згоди між сторонами, а фасилітації – здійснення пошуків найкращого рішення;
- характер відносин: процедура медіації застосовується у ситуації, коли має місце спір, суперництво чи ворожість, а для застосування фасилітації необхідна наявність проблеми, при цьому незгоди між сторонами може й не бути;
- процедура медіації вимагає повної конфіденційності, натомість фасилітація – ні;
- медіація зазвичай стосується двох сторін, хоча, інколи вона може бути і багатосторонньою, натомість фасилітація застосовується здебільшого тоді, коли у справі бере участь група осіб, тобто три і більше.

Як бачимо, паралель між цими двома поняттями провести дуже важко, однак, виходячи із зазначеного вище, процеси медіації та фасилітації жодним чином не можна ототожнювати між собою.

Підсумовуючи усе сказане вище та спираючись на зарубіжний досвід, можна зробити висновок, що медіація та фасилітація відіграють велике значення при урегулюванні різних конфліктів, які виникають між їх сторонами. Це альтернативні (позасудові) засоби вирішення спорів, які направлені передусім на досягнення компромісу шляхом здійснення цивілізованого та мирного обговорення усіх хвилюючих аспектів проблеми, що виникла між особами, а також прийняття відповідного рішення, що буде результативним для вирішення існуючого конфлікту. Окрім цього, медіація та фасилітація допоможуть у майбутньому не лише знизити показники завантаженості суддів, а й взагалі зменшити кількість звернень громадян до суду. Однак для того, щоб дані позасудові засоби врегулювання спорів ефективно реалізовувались і реально застосовувались на практиці, в нашій державі мають бути прийняті нормативно-правові акти, якими б медіація та фасилітація закріплювались на законодавчому рівні, а це, у свою чергу, сприятиме не лише більш значному поширенню цих видів діяльності, а й підвищенню попиту на таких фахівців, як медіатори та фасилітатори на вітчизняному ринку праці.

¹ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 435-IV. – Ст. 356. – С. 192.

² Гірник А.М. Основи конфліктології / А. Гірник. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. – 222 с.

³ Кільдюшкіна О.О. Медіація як засіб захисту цивільних прав: сутність та переваги / О.О. Кільдюшкіна : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.realllook.com.ua/4831/mediaciya-yak-zasib-zaxistu-civilnix-prav-sutnist-ta-privagii/>

⁴ Притика Ю. Медіація як спосіб вирішення цивільно-правових спорів / Ю. Притика, О. Козляковська : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ilandmanagement.com/Publication/45/>

⁵ Кільдюшкіна О.О. Вказана праця.

⁶ Проект Закону України «Про медіацію» / Офіційний веб-портал Верховної Ради України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54558

⁷ Кодекс етики медіатора НАМУ / Офіційний сайт Національної асоціації медіаторів України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.namu.com.ua/ua/info/mediators/ethical-code/>

⁸ Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 1618-IV. – Ст. 492. – С. 6.

⁹ Медіація в державах Європейського Союзу : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrainepravo.com/international_law/european_union_law/mediatsiya-v-derzhavakh-evropeyskogo-soyuzu/

¹⁰ Фасилітація. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>

¹¹ Кисельова Т. Хто такі фасилітатори / Т. Кисельова : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/projects/5a0b01b1bee64/2017/11/17/227484/>

Резюме

Бондарчук Н.В., Мамчур С.М. Медіація та фасилітація як позасудові засоби вирішення спорів: поняття та їх відмінність.

У статті окреслено сутність процесів медіації та фасилітації як альтернативних (позасудових) засобів вирішення спорів. Зазначено відповідні аспекти, які стали причинами попиту діяльності таких фахівців, як медіатори та фасилітатори при врегулюванні конфліктів, що виникають між сторонами спору. Досліджено поняття та визначено головні ознаки медіації та фасилітації. Здійснено порівняльний аналіз медіації та фасилітації, в ході якого були визначені основні відмінності між цими поняттями. Досліджено зарубіжний досвід застосування медіації та фасилітації на практиці, а також загальні статистичні дані щодо результативності роботи медіаторів та фасилітаторів у різних країнах світу.

Ключові слова: представництво, посередник, медіація, фасилітація, позасудові засоби вирішення спорів, процесинг, медіатор, фасилітатор.

Резюме

Бондарчук Н.В., Мамчур С.Н. Медиация и фасилитация как внесудебные способы решения споров: понятие и их различие.

В статье обозначены сущность процессов медиации и фасилитации как альтернативных (внесудебных) средств разрешения споров. Указано соответствующие аспекты, которые стали причинами спроса деятельности таких специалистов, как медиаторов и фасилитаторов при урегулировании конфликтов, возникающих между сторонами спора. Исследовано понятие и определены основные признаки медиации и фасилитации. Осуществлен сравнительный анализ медиации и фасилитации, в ходе которого были показаны основные различия между этими понятиями. Исследован зарубежный опыт применения медиации и фасилитации на практике, а также общие статистические данные по результативности работы медиаторов и фасилитаторов в разных странах мира.

Ключевые слова: представительство, посредник, медиация, фасилитация, внесудебные средства разрешения споров, процессинг, медиатор, фасилитатор.

Summary

Bondarchuk N., Mamchur S. Mediation and facilitation as extrajudicial means of resolving disputes: concepts and their differences.

The article outlines the essence of the processes of mediation and facilitation as alternative (out-of-court) means of resolving disputes. The relevant aspects that have become the reason for the demand of such specialists as mediators and facilitators in resolving conflicts that arise between the parties to the dispute are indicated. The concept and the main signs of mediation and facilitation have been investigated. A comparative analysis of mediation and facilitation was carried out, during which the main differences between these concepts were identified. The foreign experience of using mediation and facilitation in practice, as well as general statistical data on the effectiveness of mediators and facilitators in different countries of the world, is researched.

Key words: representation, mediator, mediation, facilitation, extra-judicial means of dispute resolution, processing, mediator, facilitator.

УДК 346.2.347.191.6

Л.М. ДОРОШЕНКО

Ліна Миколаївна Дорошенко, кандидат юридичних наук, доцент, доцент Донецького національного університету імені Василя Стуса

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ КОРПОРАТИВНОГО ДОГОВОРУ

Корпоративні договори в багатьох країнах є ефективним засобом захисту прав інвесторів і популярним механізмом, що дає змогу ефективно регулювати процес корпоративного управління в конкретному товаристві, передбачати шляхи вирішення конфліктів між учасниками, встановлювати кворум, порядок голосування, які є відмінними від вимог, встановлених законом. Корпоративний договір – це надзвичайно важливий і новий для України інструмент, який у міжнародній практиці відомий під назвою «shareholder agreements». Світова розповсюдженість корпоративних договорів обумовлена неможливістю врегулювання певних відносин між учасниками в установчих документах.

Використання корпоративних договорів при структуруванні бізнесу в Україні навіть після істотної зміни останнім часом законодавства в цій сфері можна охарактеризувати як вкрай обережне. На відміну від України, корпоративні договори за кордоном не тільки нормативно інституціоналізовані, але й актив-